

PRIORITĂȚILE ANULUI BIBLIOTECONOMIC 2025 CA STRATEGIE DE IMAGINE

Vera OSOIANU

ORCID 0000-0001-8509-8796

**Biblioteca Națională
a Republicii Moldova**

Rezumat: Materialul reflectă prioritățile Anului biblioteconomic 2025 și oferă repere în vederea realizării acestora. Autoarea accentuează, în mod special, proiectele care pot spori capitalul de imagine pozitivă ale bibliotecilor.

Cuvinte-cheie: priorități 2025, imaginea bibliotecii, proiecte de îmbunătățire a imaginii, Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, Strategia de Transformare Digitală, Pilonul European al Drepturilor Sociale, Inteligența Artificială.

Abstract: This article reflects the priorities of the biblioteconomic year 2025 and provides recommendations for their realization. The author suggests projects that can increase the positive image of the libraries.

Keywords: priorities of the year 2025, library image, image improvement projects, "European Moldova 2030" National Development Strategy, Digital Transformation Strategy, European Pillar of Social Rights, Artificial Intelligence.

Toate căutările, eforturile, demersurile, abordările asociațiilor profesionale și respectiv a bibliotecilor din ultimii ani au fost și rămân a fi orientate spre îmbunătățirea imaginii pozitive a bibliotecii în societate. Aceste căutări sunt globale, naționale și evident locale. De imaginea bibliotecii în comunitate depinde prezentul, dar și viitorul domeniului.

Cel mai important indicator al imaginii pozitive este reprezentat de nivelul de satisfacere a necesităților utilizatorului. Ce solicită utilizatorii bibliotecilor? Potrivit ultimului sondaj realizat de BNRM cu participarea Magenta Consulting, utilizatorii vor să găsească la bibliotecă:

- o gamă largă de cărți
- tehnologii
- bibliotecari instruiți și gata de ajutor.

Aceste doleanțe ale utilizatorilor figurează și în sondajele internaționale, dar și în răspunsurile oferite de Sistemele de Inteligență Artificială. La întrebarea "Ce factori contribuie la crearea imaginii pozitive a bibliotecii în comunitate?" Gemini, de exemplu, oferă un răspuns demn de luat în seamă, în care chiar în primele locuri se regăsesc factorii de imagine din sondajul realizat de BNRM, menționat anterior. Chiar pe primul loc Gemini menționează:

• **Colecții diversificate:** O gamă largă de cărți, reviste, ziare, materiale audio-vizuale, precum și acces la resurse digitale, asigură satisfacerea nevoilor variate ale utilizatorilor.

După care urmează pe locul trei:

• **Tehnologii moderne:** Accesul la internet, computere, echipamente audio-vizuale și baze de date online fac biblioteca un spațiu modern și relevant.

Și pe locul cinci:

• **Personal amabil și competent:** Bibliotecarii trebuie să fie prietenoși, să ofere asistență promptă și să fie bine informați despre resursele bibliotecii.

Disponem de indicatori foarte clari unde avem de investit pentru a asigura rezistența în timp a bibliotecii și a îmbunătăți percepția acesteia de către membrii comunității. Anume pe aceștia trebuie fundamentată activitatea bibliotecilor în anii care vin.

Ca bază pentru dezvoltarea serviciilor pentru utilizatori servesc documentele relevante ale domeniului de nivel global, regional (în cazul Republicii Moldova – european), național și local.

La nivel global, cel mai important document rămâne Agenda ONU 2030 și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă 2030.

La nivel regional/european, un document important cu care se va lucra până în

anul 2030 este Pilonul European al Drepturilor Sociale în 20 de principii, care conține mai multe obiective din Agenda ONU 2030.

Activitățile bibliotecare și serviciile pentru utilizatori la nivel național se vor axa pe Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” care are la bază Agenda ONU 2030 și Acordul de asociere cu Uniunea Europeană și este considerată contribuția Republicii Moldova la realizarea Agendei ONU 2030.

Un document pe care se va axa activitatea bibliotecilor în următoarea perioadă este Raportul IFLA 2024 privind tendințele cu genericul „Înfruntând viitorul cu încredere”, lansat în septembrie 2024 la Summit-ul Information Futures și a făcut posibil prin sprijinul **Stichting IFLA Global Libraries** Foundation (SIGL), care reprezintă o resursă cheie pentru bibliotecari, biblioteci și asociații de biblioteci care doresc să integreze ziua de mâine în planificarea lor de astăzi.

Raportul a identificat șapte tendințe cheie în mediul informațional și al cunoașterii, de la ceea ce înțelegem prin cunoaștere în sine, la dimensiunile tehnologice, politice și de mediu, respectiv:

- Practicile de cunoaștere se schimbă;
- IA și alte tehnologii transformă societatea;
- Încrederea se renegociază;
- Deprinderile și abilitățile devin din ce în ce mai complexe;
- Tehnologiile digitale sunt distribuite inegal;
- Sistemele informatice folosesc mai multe resurse;
- Oamenii caută conexiune cu comunitatea.

Aceste tendințe se întâlnesc și interacționează, așa cum se va întâmpla inevitabil în realitate.

La fel, se va ține cont de Strategia IFLA 2024-2029, care va ghida bibliotecile în ultimii ani de realizare a Agendei ONU 2030.

Printre documentele pe care se va fundamenta activitatea bibliotecilor în anul 2025 un loc aparte trebuie acordat:

- Planului național de dezvoltare pentru anii 2025-2027 care conține 95 de acțiuni de reformă ce urmează a fi implementate prin intermediul a 264 de proiecte de dezvoltare.
- Agendei de Asociere RM-UE 2021-2027;

- Angajamentelor care derivă din statutul de țară candidată pentru aderare la UE și Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030. La fel, se va ține cont de:

- Planul de acțiuni al Ministerului Culturii pentru anul 2025.

- Planul de activități al fondatorului 2025. Managerii vor avea grijă ca activitățile importante ale bibliotecii să se regăsească în planurile, strategiile etc. ale fondatorului.

În procesul de programare a activității, managerii trebuie să țină cont de tendințele în domeniu, extinderea utilizării Inteligenței Artificiale, apariția unei noi ediții a Manifestului privind Internetul (2024), dar și a faptului că în anul 2023 a fost aprobată Strategia de Transformare Digitală a Republicii Moldova pentru anii 2023-2030. În acest context o temă prioritară pentru anul 2025 este „Implicarea bibliotecilor în transformarea digitală: oportunități și provocări”.

Evoluția tehnologiilor informaționale a transformat activitatea bibliotecilor și modul lor de funcționare, determinând adaptarea rapidă la cerințele moderne prin oportunitățile de dezvoltare și inovare. Schimbările tehnologice se dezvoltă într-un ritm accelerat și influența acestora determină modalitatea de adaptare și a face față cerințelor actuale. În acest context, dezvoltarea competențelor digitale ale bibliotecarilor are o influență hotărâtoare asupra impactului serviciilor și accesului la resursele informaționale. Capacitatea de a integra tehnologiile în domeniu au un impact în funcționarea și organizarea bibliotecilor.

Raportul Forumului Economic Mondial privind „Viitorul locurilor de muncă”, ediția 2023, oferă noi perspective asupra modului în care tendințele socio-economice și tehnologice vor modela locurile de muncă și competențele în următorii cinci ani.

Conform constatărilor Raportului, Gândirea creativă este raportată ca fiind abilitatea cu cea mai rapidă creștere în importanță, urmată de Gândirea analitică și Alfabetizarea tehnologică.

Dezvoltarea rapidă a tehnologiilor digitale are un impact profund social și global și este un factor important în democratizarea accesului la informație și educație. În

același timp, ciclurile de inovare tehnologică se scurtează, ceea ce sporește necesitatea dezvoltării generale a competențelor digitale. Modernizarea tehnologiilor și evoluția programelor cu elemente de inteligență artificială și mașinile automate schimbă modul în care bibliotecile oferă anumite servicii.

Utilizarea mediilor sociale virtuale devine din ce în ce mai importantă pentru promovarea produselor și serviciilor oferite de bibliotecă.

În pofida acestor realități, anume acest segment al competențelor este marea problemă a bibliotecarilor. Deși 2039 biblioteci, din totalul de 2563, dețin calculatoare și 1932 biblioteci sunt conectate la internet doar 39 dețin siteuri și 150 bloguri. În aceste condiții soluțiile bazate pe tehnologii nu pot constitui partea forte a bibliotecilor.

Bibliotecile care dispun de tehnologii vor trebui să se implice mai mult în alfabetizarea digitală a cetățenilor.

Preferințele masive pentru digital, virtual și vizual, democratizarea digitalului au schimbat relațiile sociale și societatea și biblioteca trebuie să țină cont de această realitate.

Conform datelor disponibile pe portalul guvernamental al serviciilor publice, în Republica Moldova există 714 servicii publice, dintre care 283 de servicii sau aproape 40% sunt servicii digitale.

Pe dimensiunea transformării digitale, există o problemă serioasă, sistemică și care nu se va soluționa de la sine: rata de utilizare a serviciilor digitale este foarte mică sau chiar zero. Aceasta este o nișă enormă de implicare a bibliotecilor, cu condiția dezvoltării competențelor digitale ale bibliotecarilor. În acest context, formarea profesională continuă și actualizarea cunoștințelor va fi de mare importanță în anul 2025 și în toți anii următori.

În anul profesional 2025, bibliotecarii vor da o nouă dimensiune activităților de formare profesională continuă a personalului de bibliotecă pentru ca activitatea bibliotecilor să răspundă necesităților utilizatorilor în conformitate cu tendințele actuale.

O provocare majoră pentru biblioteca anului 2025 va fi Inteligența Artificială,

care acaparează tot mai mult teren în diverse domenii, inclusiv în biblioteconomie și știința informării. Lansarea ChatGPT a generat discuții despre impactul potențial al inteligenței artificiale, asupra bibliotecilor, al accesului deschis și al inițiativelor științifice deschise. Aceasta influențează creșterea accesului la cunoștințe, de exemplu prin căutare și recomandări mai calitative, prin traducere automată, respectiv oferă o diversitate a informațiilor. De asemenea, IA ridică o serie de probleme etice și juridice, confidențialitate și dezinformare până la chestiuni legate de drepturile de autor, plagiat și exploatare.

Raportul IFLA privind tendințele 2024 plasează pe locul 2 tendința „IA și alte tehnologii vor transforma în continuare societatea”. Este clar că IA generativă și noile tehnologii schimbă rapid modul în care creăm, distribuim și folosim informațiile.

Persoanele interesate de IA care au avut măcar o singură conversație cu unul din instrumentele generative (chat boxurile) IA fie că este vorba de CHAT GPT, Gemini, Bing, Perplexity etc. s-au convins că acestea pot face sinteze ale textelor, pot selecta și recomanda lecturi, pot răspunde la întrebări, pot face prezentări PowerPoint etc. Care sunt standardele profesionale? Rămâne de văzut și de analizat.

Pentru a nu ne face prea multe iluzii, directorul general al OpenAI, Sam Altman mărturisea pe Twitter: „ChatGPT este incredibil de limitat, dar suficient de bun la unele lucruri pentru a crea o impresie înșelătoare de măreție”. Altman a mai adăugat că „este o eroare să te bazezi pe el pentru ceva important în acest moment”. „Este o avanpremieră a progresului; mai avem mult de lucru în ceea ce privește robustețea și veridicitatea”.

La 1 august 2024 a intrat în vigoare *Legea europeană privind IA* – primul cadru juridic privind IA. Legea este menită să țină sub control aplicații precum ChatGPT etc. Conform legiuitorilor, utilizatorii trebuie să fie informați atunci când interacționează cu IA.

Tot în acest sens, liderii G7 au semnat acordul cu privire la *Principiile directoare internaționale privind IA*.

O întrebare care deja a declanșat discuții

aprinse este dacă poate beneficia arta generată de IA de drepturi de autor. Un tribunal din Washington a decis că „o lucrare artistică creată de AI fără nicio contribuție umană nu poate beneficia de drepturi de autor”. Potrivit judecătorilor americani, doar lucrările care implică autori umani pot să primească drepturi de autor.

Scriitorii au reacționat și ei, au semnat o petiție, care cere companiilor IA să nu mai folosească lucrările fără acordul autorilor. Rămân lucrările din domeniul public, iar aceasta complică situația.

În alertă au intrat și editurile. Recent, Penguin Random House, cea mai mare editură din lume, a modificat regulile de copyright pentru a împiedica utilizarea neautorizată a cărților sale în procesul de antrenare al inteligenței artificiale (AI). Mișcarea vine ca răspuns la criticile tot mai numeroase aduse companiilor de AI, acuzate că folosesc lucrările altora fără permisiune pentru a-și dezvolta modelele.

O altă mare prioritate a bibliotecilor pe termen lung este și va rămâne promovarea valorilor și standardelor europene și alinierea la acestea. Pentru a argumenta ce înseamnă valorile europene bibliotecarii pot apela la documente concrete, emise de instituțiile Uniunii Europene. Unul dintre acestea, și probabil cel mai important, este *Pilonul european al drepturilor sociale în 20 de principii*.

Pilonul european al drepturilor sociale urmărește o mai bună respectare a drepturilor cetățenilor, pornind de la 20 de principii esențiale.

Planul de acțiuni stabilește inițiative concrete pentru transpunerea Pilonului european al drepturilor sociale în realitate. El propune o serie de obiective principale pentru UE până în 2030.

Republica Moldova s-a aliniat la Pilonul european al drepturilor sociale al Uniunii Europene în iunie 2023 prin semnarea la Bruxelles a Declarației de aliniere la Pilonul european al drepturilor sociale al Uniunii Europene, de către ministrul muncii și protecției sociale, Alexei Buzu.

Prin alinierea la principiile Pilonului european al drepturilor sociale, Republica Moldova își asumă racordarea drep-

turilor sociale și de muncă ale cetățenilor la standarde europene, bazate pe echitate, condiții decente de muncă și protecție socială garantată pentru angajați. Totodată, Republica Moldova a devenit eligibilă pentru finanțare din Fondul social-european, care sprijină ocuparea forței de muncă, educația, incluziunea socială și alte obiective de politică socială.

La 21 mai 2024, la Bruxelles, ministrul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, Alexei Buzu, a semnat acordul între Uniunea Europeană și Republica Moldova privind participarea Moldovei la componenta privind ocuparea forței de muncă și inovare socială (EaSI) a Fondului social european (FSE+).

Bibliotecile au toate instrumentele necesare pentru a contribui la promovarea Modelului social european care este un exemplu pentru restul lumii al unei societăți bazate pe justiție socială și solidaritate, în care progresul economic și social au o prioritate egală și în care munca decentă și protecția socială luptă împotriva sărăciei și excluziunii sociale.

Principalele drepturi stipulate în Pilonul european al drepturilor sociale vizează: accesul la educație și formare profesională pe tot parcursul vieții, egalitatea de gen, egalitatea de șanse, sprijin pentru ocuparea forței de muncă, locuri de muncă sigure și adaptabile, dreptul la salarii echitabile, protecția în caz de concediere, dialogul social, protecția socială, echilibrul dintre viața profesională și cea personală ș.a.

Pilonii unui model social performant trebuie să aibă la bază un sistem articulat de incluziune socială, bazat pe: muncă, educație și sănătate.

Bazându-se pe aceste principii, bibliotecile pot să contribuie la consolidarea comportamentului civic european. Uniunea Europeană optează pentru un comportament civic responsabil, tolerant și empatic, în care: Responsabilitatea ține de simțul de răspundere față de obligațiile sociale; Toleranța include îngăduința; iar Empatia este capacitatea unui om de a înțelege și de a împărtăși sentimentele altei ființe.

Toate acestea împreună constituie pilonii unui comportament civic.

Pentru a facilita munca de promovare a Pilonului European a Drepturilor Sociale, Comisia Europeană a pregătit o Prezentare PowerPoint „O Europă socială puternică, care protejează”.

Un document foarte important în contextul eforturilor bibliotecilor de a contribui în procesul de integrare europeană este Manifestul „Biblioteci pentru un viitor durabil”. Deși Manifestul a fost lansat pentru alegerile UE din 2024, acesta va fi utilizat pe tot parcursul mandatului parlamentarilor aleși.

Produs în comun de Biroul European al Asociațiilor de Biblioteci, Informații și Documentare (EBLIDA), Federația Internațională a Asociațiilor și Instituțiilor de Biblioteci (IFLA), Asociația Bibliotecilor Europene de Cercetare (LIBER), Bibliotecile Publice 2030 (PL2030) și Autoritățile Naționale pentru Bibliotecile Publice din Europa (Forumul NAPLE), documentul

este construit în jurul modalităților cheie în care bibliotecile contribuie:

- Ca garanți ai accesului echitabil la cultură și educație;
- Ca suporturi vitale pentru democrații vibrante;
- Ca puteri pentru inovarea incluzivă;
- Ca gardieni ai memoriei Europei;
- Ca motoare ale dezvoltării globale.

Manifestul stabilește acțiuni concrete pe care deputații Parlamentului European – precum și celelalte instituții ale UE – le pot întreprinde în domeniile lor de competență pentru a realiza potențialul bibliotecilor.

Toate documentele invocate reprezintă oportunități serioase de îmbunătățire a imaginii și dau o mai mare credibilitate bibliotecii și bibliotecarului. Acestea sunt, de asemenea, platforme solide de renegociere a încrederii între bibliotecă și utilizator.

Referințe bibliografice:

1. *2024 Top Trends in Academic Libraries*. College & Research Libraries. 2024, vol. 85, nr. 6. Disponibil: <https://crln.acrl.org/index.php/crlnews/article/view/26379/34322> [accesat 2024-08-08].
2. *2021 Update to ALA's Core Competences of Librarianship =Actualizare 2021 la competențele de bază ale biblioteconomiei ALA*. Disponibil: <https://www.ala.org/educationcareers/2021-update-alas-core-competences-librarianship> [accesat 2023-10-03].
3. *Anul European al competențelor 2023*. Disponibil: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-year-skills-2023_ro [accesat 2023-10-03].
4. *Codul Uniunii Europene de bune practici privind dezinformarea*. Disponibil: <https://i0.1616.ro/media/601/3161/38691/20238156/2/cnect-2019-20022-00-00-ro-tra-00-225c23ec-cbcc-ccb7-a99d1f87fcbe8bed-59124.pdf> [accesat 2023-11-07].
5. *Consolidarea Codului de bune practici privind dezinformarea*. Disponibil: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan/strengthened-eu-code-practice-disinformation_ro [accesat 2023-11-07].
6. *Descriptivul competențelor cheie europene*. Traducere și adaptare după Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului privind competențele cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC). Disponibil: <https://www.ise.ro/wp-content/uploads/2015/04/Competente-cheie-europene.pdf> [accesat 2024-07-30].
7. *Four library technology trends shaping the future of public libraries*. Disponibil: <https://blog.pressreader.com/libraries-institutions/four-library-technology-trends-shaping-the-future-of-public-libraries> [accesat 2024-08-08].
8. *Future of Jobs Report 2023. Insight Report, Mai 2023. World Economic Forum*. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2023.pdf [accesat 2024-08-08].
9. *IFLA Trend Report 2024: Facing the future of information with confidence*. Disponibil: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/ifla-trend-report-2024.pdf> [accesat 2024-08-08].
10. *Library Tech Trends for 2024*. Disponibil: <https://the-digital-librarian.com/2023/12/28/library-tech-trends-for-2024/> [accesat 2024-08-08].
11. *Manifestul Bibliotecii Publice IFLA-UNESCO 2022*. Disponibil: <http://bnrm.md/files/accesDedicat/IFLA-UNESCO%20Public%20Library%20Manifesto%202022.pdf> [accesat 2024-11-07].

12. *O Europă socială puternică care protejează*. Disponibil: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1635&langId=ro> ; <https://docs.google.com/presentation/d/1UuE5lvKb4BN33iyP3Wog3aEB-iRkhFDa/edit#slide=id.p6> [accesat 2024-11-07].
13. *Planul de acțiune pentru Pilonul European al drepturilor sociale = European Pillar of Social Rights Action Plan*. Disponibil: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1607&langId=ro> [accesat 2024-08-08].
14. *Public library trends and innovations to watch for in 2024*. Disponibil: <https://blog.pressreader.com/libraries-institutions/public-library-trends-and-innovations-to-watch-for-in-2024> [accesat 2024-08-08].
15. *Recommendation CM/Rec(2023)3 of the Committee of Ministers to member States on library legislation and policy in Europe* (Adopted by the Committee of Ministers on 5 April 2023 at the 1462nd meeting of the Ministers' Deputies). Disponibil: <https://www.eblida.org/News/2023/EBLI-DA-Council-of-Europe-Recommendation-Approved-2023.pdf> [accesat 2024-11-07].
16. *Rezoluția Consiliului privind planul de lucru al UE în domeniul culturii pentru perioada 2023-2026* (2022/C 466/01). Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32022G1207\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32022G1207(01)) [accesat 2024-10-07].
17. *Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”*. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134582&lang=ro [accesat 2024-10-03].
18. *Strategia de transformare digitală a Republicii Moldova pentru anii 2023-2030, aprobată de executiv*. Disponibil: <https://gov.md/ro/content/strategia-de-transformare-digitala-republicii-moldova-pentru-anii-2023-2030-aprobata-de> [accesat 2024-10-03].
19. *The future of libraries is upon us. Here's how yours can keep pace*. Disponibil: <https://blog.pressreader.com/libraries-institutions/future-of-libraries-is-upon-us> [accesat 2024-08-08].
20. *Trend resources from the ALA Center for the Future of Librarie*. Disponibil: <https://www.ala.org/future/trends> [accesat 2024-08-08].